

ÖSTERGÖTLAND

Studiecirkeln

I en studiecirkel bestämmer deltagare och cirkelledare tillsammans studiernas inriktning. Det är bra att redan i början diskutera hur ni tycker att arbetet bör gå till, hur ofta ni vill träffas och vilket arbetstempo ni önskar hålla.

Första sammankomsten presenterar ni er förstås för varandra i cirkeln, antecknar varandras namn, adresser och telefonnummer. Berätta varför ni har valt just denna cirkel och vad ni väntar er av studierna.

I en studiecirkel som fungerar bra är alla aktiva i arbetet. Ta gärna upp och diskutera hur ni kan arbeta tillsammans så att alla kommer till tals. Kan ni läsa mellan sammankomsterna eller utföra något annat arbete då? Ni kan t.ex. dela upp mellan er att ta reda på faktauppgifter som inte finns med i boken.

Bläddra igenom studiematerialet tillsammans. Läs innehållsförteckningen och försök att få en uppfattning om innehållet. Bestäm vilka avsnitt som förtjänar en grundlig behandling och välj ut diskussionsfrågor som intresserar er! Nöj er inte med studiehandledningens förslag till diskussionsfrågor, utan formulera egna frågor som kanske passar bättre till den inriktning ni vill ge studierna.

Ett förtydligande när det gäller registret i grundboken: om det står t.ex. s 25f, så betyder det s 25 och 26 (f = följande sida); om det står s. 25ff, så betyder det s 25 och minst två sidor som följer direkt efter den (ff = flera följande sidor). Detta sätt att göra sidhänvisningar används för att spara utrymme. Kursiverad sidhänvisning markerar att på just den sidan finns det mest att läsa om registerordet.

Tilläggsmaterial

Boken *Östergötland* ger en översiktlig bild av landskapet. Cirklar som vill studera Östergötland mer ingående ur olika synvinklar kan ha stor nytta av att skaffa kompletterande litteratur. Se litteraturlistan s. 173. Det går att beställa böcker vid alla kommunala bibliotek.

Vill ni läsa skönlitteratur med anknytning till Östergötland? Skönlitteraturen kan ibland säga mer än en faktatext om hur det verkligen är att bo och leva i en särskild del av landet. Texter av skönlitterära författare som Per Daniel Amadeus Atterbom, Tage Danielsson, Olle Hedberg, Verner von Heidenstam, Ellen Key och Moa Martinson, kan berika studierna. Be också biblioteket om fler tips. Kanske kan ni turas om att göra korta inledningar om det ni läst.

Kartor över Östergötland kan berika studiearbetet mycket, både detaljerade kartor och översikt-kartor. Utnyttja dem som finns i boken och skaffa åtminstone en gemensam karta i större skala till cirkeln. Många ortnamn nämns i texten och det kan vara spännande att följa ett beskrivet skeende på kartan. En detaljerad karta har ni också stor nytta av om ni planerar en resa som avslutning på studiearbetet.

Det är intressant att följa lokalpressen: se s. 7 i boken. Via det som skrivs i tidningarna kommer ni i närkontakt med vad som händer i landskapet även om cirkeln pågår i en helt annan landsända. Enklast gör man det förstås via Internet. En annan möjlighet är att korttidsprenumerera på en tidning, t.ex. medan cirkeln pågår och dela på kostnaderna. Lokaltidningar på webben kan ni t.ex. läsa på adresserna www.corren.se och www.nt.se

En samlad översikt över alla svenska dagstidningar på Internet finns på Kungliga Bibliotekets hemsida www.kb.se/ts/tsonline.htm. Där kan ni söka fler av de tidningar som nämns på s. 7 i boken.

Ta gärna del av kommunernas information och turistinformationen, som ofta är välgjord och sakligt intressant. Om några i cirkeln har tillgång till Internet kan ni dela på att göra de sökningar mellan sammankomsterna som ger er de tilläggsinformationer ni vill ha. Exempelvis kan ni den vägen få fram fakta om näringslivet i Östergötland och mängder av turistinformation. Här är några hemsidor att börja söka på:

www.ostsvenskatouristradet.se med mycket turistinformation om Östergötland: sevärdheter, aktiviteter, evenemang och möjligheter att beställa broschyrer. Länkar till kommunernas turistbyråer och turistinformation.

ADRESS: Östsvenska Turistrådet, 601 81 Norrköping; tel. 011-155 120.

www.e.lst.se har information om bl.a. miljöfrågor, naturvård, näringsliv samt sökfunktion A-Ö.

www.ostgotaporten.com har temainformation om Göta och Kinda kanal, Sommenbygden, Östgötaskärgården m.m. Om ni tycker att någon del av Östergötland är för kortfattat beskriven i boken kan ni leta efter mer information här.

www.pub.linkoping.se/lansmuseum är Östergötlands läns museums hemsida med information om utställningarna. Gå in på länken samlingarna och sök på Hultgren så kan ni se fotografen A C Hultgrens bilder (se boken s. 53 och 141).

En resa i Östergötland

Tänker ni avsluta studierna med att resa runt i Östergötland, så har ni god hjälp av kapitlen "En kringelresa i Östergötland" och "Kanalresor genom natur, kultur och historia", när ni planerar resan. Vad behöver ni förbereda? Vad vill ni se, vilka miljöer har ni blivit särskilt intresserade av?

Behöver ni skaffa informationsmaterial? Hur ska ni åka dit? Måste ni kontakta folk i förväg för att kunna göra bra studiebesök? Vad kostar alltsammans? Vem tar reda på vad?

När ni slutar

I slutet av er studiecirkel är det värt att diskutera hur arbetet har fungerat. Motsvarade cirkeln era förväntningar? Skulle ni vilja lägga upp en annan cirkel annorlunda? Vad anser ni om boken? Skriv gärna till "Redaktören för landskapsstudier, Bilda Förlag, Box 42 053, 126 13 Stockholm" och berätta om cirkelarbetet och hur ni tycker att boken kan förbättras!

Vill ni fortsätta studierna med en annan landskapsbok eller skulle ni vilja pröva på något nytt ämne?

Frågeställningar att samtala om

Frågeställningarna nedan är avsedda som en allmän inspirationskälla, en liten hjälp att komma igång med studierna. Välj bara ut sådana frågor som intresserar er och formulera gärna egna, som passar bättre för de syften som just ni har med cirkeln.

SKOGEN, SLÄTTEN, SJÖARNA OCH SKÄRGÅRDEN

- Hur väl stämmer beskrivningen av Kolmården med vad ni förut visste om området?
- Vilken bild ger kapitlet av hur Östergötlands natur har förändrats under seklernas gång? Vilka är de största förändringarna?
- Hur påverkar människans verksamhet idag växtliv, djurliv och landskapsbild i ert eget landskap? Jämför gärna med Östergötland. Finns det anledning att ompröva hur vi bedriver jord- och skogsbruk enligt er mening?
- Vilka är skillnaderna mellan ängs- och hagmarker? Ni som är födda i Landsbygdssverige, vilka minnen har ni av arbetet på ängar och i hagar?
- Hur kommer det sig att områdena med sammanhängande ekskog är så pass stora i delar av Östergötland? Vilka särmärken har ekskog jämfört med annan skog?
- Vildsvinsstammen har vuxit sig störst i Sverige i Östergötland. Är det bra eller dåligt enligt er mening? Varför?
- Vad är speciellt med Omberg enligt bokens text? Kan någon komplettera med egna upplevelser av bergets natur?
- Vilka är de största skillnaderna mellan de sjöar som beskrivs i kapitlet?
- Vad kännetecknar växtlivet i olika delar av östgötaskärgården?
- Är några av artnamnen på blommor och fåglar okända för er? Slå då gärna upp dem i en flora eller fågelbok.
- Vad vill ni sammanfattningsvis helst se och uppleva under en resa i Östergötlands natur?

NÄR ÖSTERGÖTLAND STYRDE SVERIGE

- Vilken roll spelade den östgötska Bjälboätten när det svenska riket bildades på medeltiden?
- Vilka fornminnesplatser i Östergötland finner ni mest intressanta och värda att besöka under en resa? Varför just dessa? Jämför med ert eget landskap, vilka av dess fornminnen är märkligast?
- Läs gärna mer om Rökstenen och diskutera vad det är som gör den så speciell.
- Vilka fördelar hade de ledande samhällsskikten av att stödja införandet av kristendomen?
- Vilka av de reformer som Birger Jarl och Magnus Ladulås genomförde menar ni var viktigast?
- Försök förklara varför Birgitta Birgersdotters uppenbarelser fick så stort genomslag i kristenheten. Varför blev hon så inflytelserik i Sverige?
- Hur kommer det sig att Bo Jonsson Grip blev så rik och mäktig?
- Vilka var de största förändringarna i jordbruket och jordbruksarbetarnas villkor i Östergötland, från vikingatid till modern tid?
- Försök förklara varför just Linköping, Norrköping, Skänninge, Söderköping och Vadstena blev städer redan på medeltiden.

DET VACKRA INDUSTRILANDSKAPET

- Hur vill ni förklara att flera holländare var drivande när den svenska industrin låg i sin linda?
- Varför var det viktigt att locka valloner att invandra till Sverige under första halvan av 1600-talet? Vilka motiv tror ni att vallonsmederna hade för att försöka hemlighålla sitt yrkeskunnande för folk utanför den egna gruppen?
- Vad låg bakom den svenska textilindustrins uppgång, storhetstid och fall i Norrköping? Känner ni till andra branscher med likartad utveckling som textilindustrin?
- Vilka industrier dominerar näringslivet idag i de större orterna i era hemtrakter? Vilka nya arbetstillfällen har kommit till efter nedläggningar?

- Läs om bostadssituationen för arbetare i Norrköping. Någon kanske vill leta fram passande citat ur Moa Martinsons böcker. Har ni exempel på likartade förhållanden från er egen hemstad/hemtrakt?
- Varför var det enligt författaren gynnsamt för Finspång att kanontillverkningen lades ner där? Instämmer ni?
- Vad består mässing av och vilka är fördelarna med den? Med vilka typer av föremål förknippar ni själva främst mässing?
- Åtvidaberg och Gusum är två exempel på mindre orter som krisdrabbats när ortens största företag börjat gå dåligt. Kan ni ge fler liknande exempel? Vad tycker ni att en kommunledning bör göra för förebygga sådana kriser och hur bör den handla om krisen kommer?
- Har ni några minnen av militära flyguppvisningar liknande de som beskrivs? Spelar det någon roll enligt er om en Orts välstånd beror på tillverkning för militära eller civila ändamål?

STADSKAMPEN LINKÖPING – NORRKÖPING

- Läs om städernas historia och sammanfatta hur de liknade varandra och skiljde sig åt i karaktär under äldre tid.
- Varför växte Norrköping ifrån Linköping under 1800-talet och vilka faktorer gjorde att Linköping blev större än systerstaden under 1900-talet?
- Hur tror ni att den högteknologiska flygplans-tillverkningen har påverkat bilden av Linköping och stadens status?
- Linköping blev universitetsort. Vilka fördelar anser ni att det ger en stad att ha ett universitet eller en högskola? Vilka argument tycker ni ska väga tyngst när statsmakterna beslutar var i landet olika slag av högre utbildningar ska förläggas?
- Vilken av städerna anser ni vara mest sportsligt respektive kulturellt mest framgångsrik? Vilken skulle ni helst besöka om ni måste välja? Varför?

KANALRESOR GENOM NATUR, KULTUR OCH HISTORIA

- Har ni själva någon erfarenhet av kanalresor? Vad är mest och minst positivt med att färdas på en kanal jämfört med andra typer av båtresor?
- När ni lästa texten om Göta kanal, vilka sevärdheter blev ni mest intresserade av att besiktiga närmare?
- Diskutera varför det tog så lång tid att besluta och genomföra bygget av Göta kanal.
- Vilka tedde sig som de största fördelarna med Göta och Kinda kanal när de byggdes?
- Vad slår er som mest tänkvärt när ni läser om Söderköpings brunns historia? Ser ni några skillnader mellan Söderköpings brunn och andra svenska kuranstalter, t.ex. Medevi?
- Försök föreställa er att ni skulle göra en Göta kanalresa på Johan Bomans tid. Vilka tror ni var de största problemen med en dåtida kanalresa?
- Löfstad är ett av Östergötlands praktfulla slott från stormaktstiden. Vilket/vilka av dem vill ni helst veta mer om och besöka under en östgötatur?
- Läs om Bomans reaktion inför åsynen av Bergs slussstrappa. Vad finner ni själva mest intressant med slussar?
- Vilka förklaringar kan ni finna till att Kinda kanal är så mycket mer okänd än Göta kanal? Försök formulera vilka som är de största skillnaderna mellan Göta och Kinda kanal.

EN KRINGELRESA I ÖSTERGÖTLAND

- Har ni besökt Kolmårdens djurpark? Vad var i så fall mest positivt jämfört med andra djurparker? Vilka krav vill ni ställa på en väl fungerande djurpark ur djurens respektive besökarnas synvinkel?
- Vilka av de östgötska författare som omnämns i kapitlet har ni läst tidigare? Byt lästips och diskutera vilka av Östergötlands författare och konstnärer som ni främst vill ta reda på mer om. Av turistbyråerna kan ni få tips om vilka kulturella begivenheter som erbjuds under sommaren.
- Låna gärna skönlitteratur med anknytning till Östergötland och läs passande korta passager som komplement till boken Östergötland under cirkelsammankomsterna.
- Vad tror ni var mest påfrestande med skärgårdslivet förr på öar som Harstena?
- Vill ni veta mer om fotografen Hultgren och hans bilder? Låna då boken Bygatan – en vandring i det förgångna med mästefotografen A C Hultgren av H Hamilton m.fl. (1973) eller besök museet i Österbymo. Se även webbadressen till läns museet.
- Läs om ortnamnen Boxholm och Mjölby. Vad vet ni om ursprunget för ortnamn i era hemtrakter?
- Vad anser ni om miljöer i stil med Gamla Linköping? Är de värdefulla kulturhistoriska reservat eller turistfällor? Argumentera gärna för och emot.
- Läs om Bjälbopalatsets mångskiftande historia. Känner ni till andra byggnader som på samma sätt fått hysa de mest olikartade verksamheter genom århundradena?
- Vadstena är förknippat med spetsar. Kan ni ge exempel på andra orter/städer som på motsvarande sätt förbinds med ett visst konsthantverk eller någon annan kulturyttring?
- Kan ni förstå bevekelsegrunderna för en birgittinernunna som väljer klosterlivet? Vad finner ni själva mest attraherande – bortstötande?
- Verner von Heidenstam förknippas med Övralid och Ellen Key med Strand. Vilka andra exempel kan ni komma på där en kulturpersonlighet eller historisk person starkt förbinds med en byggnad eller annan begränsad plats?
- Vilka av personligheterna som skildras i kapitlet är ni särskilt intresserade av att få veta mer om?
- Tycker ni att det går att i fantasin återskapa något av livet som levdes förr på platser som nu i likhet med Alvastra står i ruiner? Vad kan de som vårdar sådana platser göra för att underlätta det?
- Fornminnen, industrihistoriska platser, kyrkor och slott skildras i kapitlet. Vilka inom varje kategori finner ni särskilt intressanta?
- Vilka av städernas sevärdheter vill ni inte missa under en rundtur i landskapet? Och vilka av alla museer som nämns i boken lockar mest till besök? På vilka sätt tycker ni att förhandskunskaper om besöksmål kan berika resan?

BILDA FÖRLAG

BILDA FÖRLAG, BOX 42 053, 126 13 STOCKHOLM, TEL. 08-709 04 00
FÅR KOPIERAS FRITT • ISBN 91-574-7898-8